

визуальний дизайнер, верстальщик, спеціаліст по юзабиліті. И как учитель технологий может использовать веб-дизайн в своей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: веб-дизайн, веб-дизайнер, веб-сайт.

BORISOV V. V. Web-design as a constituent of professional preparation of future teachers of technologies.

In the article a few determinations of one concept are considered web-design and the stages of planning of site. Three basic directions of specialization of web-designers are distinguished: visual designer, imposer, specialist on usability. And as a teacher of technologies can use a web-design in the professional activity.

Keywords: web-design, web-designer, web site.

Воробель М. М.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ПРИРОДА ЯК ЗАСІБ ЕМОЦІЙНО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ (на прикладі німецького досвіду)

У статті досліджено емоційно-естетичний розвиток дошкільнят у системі дошкільного виховання Німеччини, обґрунтовано значення і роль природи та природних явищ в емоційно-естетичному розвитку дитини-дошкільника. Визначено природу ефективним засобом формування гармонійної особистості.

Ключові слова: дошкільне виховання, Німеччина, засоби, природа, емоційно-естетичний розвиток, дитина-дошкільник.

Протягом останніх двох сторіч німецькі філософи й педагоги у своїх працях особливо активно висвітлювали питання естетичного виховання засобами природи. Відображена у мистецтві й науці, поезії й прозі естетична цінність природи змінила погляд людини на естетичні цінності, навколишній світ і природу. Наука про естетичне виховання засобами природи пройшла складний шлях еволюційного розвитку від простого милування природою, її красою, досконалістю, неповторністю форм до розуміння її цінності у питаннях естетичного виховання. З наукового погляду природа починає існувати як об'єкт почуттєвого пізнання доквілля та відносин до реальної дійсності.

Важливим для України є врахування зарубіжного досвіду, зокрема Німеччини, у сфері емоційно-естетичного розвитку дитини-дошкільника, використання нових тенденцій і підходів до проблеми естетичного виховання дітей засобами природи, адаптації зарубіжних ідей і підходів до національного дитячого садка та вітчизняної культури вцілому. Орієнтація нашої країни на участь у формуванні загальноєвропейського освітнього простору повинна базуватися на позиції конструктивного діалогу із Заходом.

І саме естетичний підхід до формування гармонійної особистості на сучасному етапі відіграє важливу роль у дошкільному вихованні Німеччини.

Німеччина зробила значний внесок у розвиток всесвітньої теорії естетичного виховання. В естетичних концепціях А. Баумгартена, Ф. Шиллера, І. Канта, Р. Штайнера, Г. Гегеля, І. Гербарта естетичне виховання розглядається як необхідна передумова духовно-морального становлення людини, відзначається тісний взаємозв'язок естетичних почуттів, мистецтва і природи. Філософсько-педагогічне обґрунтування естетичного виховання особистості дитини засобами природи відображає філософські погляди на природу в німецькій естетиці й педагогіці. Важливим для України з погляду входження її та інтеграції до загальноєвропейського освітнього простору є вивчення теорії Штайнер-педагогіки та вальдорфської педагогіки.

Основні принципи емоційно-естетичного розвитку дошкільників засобами природи досліджував В. Сухомлинський, простежуючи динаміку їхнього потягу до прекрасного, ставлення до природи. Дослідженню зарубіжного педагогічного досвіду, зокрема німецького, присвячені праці Т. Пантюк, Т. Мусіяченко, З. Хало, О. Іонової, А. Мальцевої, І. Рудковської та інших.

Метою статті є аналіз природи як ефективного засобу емоційно-естетичного розвитку дитини; обґрунтування значення та ролі природи у вихованні дошкільників.

Прекрасне – найдавніша естетична категорія, і довгий час саме вона визначала сутність естетичних явищ. Народжуючись разом з практичною, утилітарною потребою, естетична потреба росте і розвивається лише за умови розвитку свободи людини, незалежності її від навколишнього середовища, від природної необхідності. Світ естетичного і краси – це світ, де людина є вільною від повсякденної практичної потреби. Саме тому розвиток естетичного, духовного відношення до дійсності безпосередньо пов'язаний із зростанням матеріальної могутності людства. Естетичний розвиток суспільства якраз і є історичною мірою такої чудової гармонії природного і соціального, коли чуттєва потреба людини може бути задоволена без обов'язкового фізичного володіння предметом. Сама по собі природна сторона предмета або явища не становить змісту феномена чуттєвого: чисто предметного, природного відношення людини до навколишнього. Воно завжди відображає ставлення людини до іншої людини, суспільства, класу людей, в кінцевому підсумку – через відношення її до самої себе: "Тому і немає такої речі, яка в дії тільки одного відчуття визначала б чуттєвий стан людини" [4, с. 132].

Метою естетичного виховання є формування різноманітних естетичних відносин. Естетичне виховання пробуджує почуття прекрасного й

облагороджує особистість, воно нерозривно пов'язане з мистецтвом і природою. З давніх часів людина прагнула до краси, знаходячи її в навколишніх предметах і видозмінюючи навколишнє середовище відповідно до своїх понять про красу. Естетичні відносини формуються в процесі виховної діяльності. Здатність до естетичного сприйняття світу доступна вже з раннього віку. Її розвиток і вдосконалення досягається за допомогою емоцій, почуттів, переживань. Сприймаючи різні предмети мистецтва, явища природи і реагуючи відповідним чином на їх утримання, людина розвиває в собі прагнення жити за законами прекрасного [10, с. 213].

Засобами естетичного виховання можуть виступати найрізноманітніші сторони життя: праця, природа, мистецтво і т. д., від яких залежить і зміст конкретних виховних етапів. Природа є одним з найбільш натуральних і доступних засобів естетичного виховання. Варто звертати увагу дітей на гармонійне поєднання природних ліній і фарб, обговорювати особливості прекрасного залежно від пори року, погоди знаходити свою принадність у стані осіннього лісу або замерзлої річки, вбачати прекрасне у всіх природних явищах і не переставати дивуватися і захоплюватися ними разом з вихованцями. Хороший ефект для виховання дошкільників має організація творчої діяльності з використанням природного матеріалу: вироби з шишок і жолудів, гербарії, аплікації з осіннього листя і т. д. Розвинути любов і повагу до природи допомагають екскурсії до лісу, організація гуртків юних натуралістів, товариств по захисту навколишнього середовища тощо.

Дитину дивує багате життя природи, захоплює її динаміка, ритм форм, кольорів, звуків. Потрібно ширше і сміливіше вводити дитину у світ рідної природи, а також знайомити її з образами природи в мистецтві – поезії, літературі, живописі, – говорив В. Белінський [1, с. 25]. Краса природи, яка була сприйнята в дитинстві, глибоко, а інколи на все життя залишається в почуттях та думках людини. Діти вчаться сприймати навколишній світ та його красу у формі та русі, а також в естетиці, творчо та креативно їх переміщати. Діти мають можливість під час вільної гри втілити у життя власні ідеї. У розпорядженні дітей – різноманітні матеріали та ігрові ідеї, які дають їм стимул до гри і праці.

Тому могутнім засобом естетичного виховання служить рідна природа. Діти спостерігають зміни у ній, вона виступає у найбільш яскравих образах, явищах, картинах, які поступово змінюються. У дітей нагромаджується враження не лише про красу природи, а й про те, як можна змінювати її, докладаючи певні зусилля. Дошкільники і самі можуть брати участь у посильному перетворенні природи. Вони охоче доглядають за тваринами, рослинами, квітами, розмальовують ящики для розсади, вазони. Заняття природним матеріалом дають дітям можливість проявити свою ініціативу: вони викладають візерунки із камінців, шишок, виліплюють їх із снігу,

складають букети, малюють на піску тощо [2, с. 256].

Особливо яскраво та глибоко краса природи сприймається у дитинстві, а запам'ятовується у відчуттях і думках, проходить крізь усе життя людини. Вихователь розкриває дітям світ природи, допомагає їм побачити її красу і в краплі роси на бутоні квітки, і в переплітанні трави, і у фарбах заходу сонця... потрібно тільки побачити цю красу самому і віднайти слова, доступні серцю дитини. Неоціненну допомогу у цьому надають витвори про природу, про які вихователь добре знає і які вміло використовує [5, с. 83].

У німецькій класичній філософії існує безліч естетичних "прочитань" природи, проте це не скасовує об'єктивності законів краси в природному світі. В процесі її наукового пізнання відбувається пошук сутності раціональними шляхами розуму. При почуттєвому пізнанні світу виявляється інший спосіб освоєння сутності – шляхом естетичного сприйняття й естетичної оцінки. Естетичне пізнання об'єднує різні шляхи пізнання природи [7, с. 163-174].

"Найкращий спосіб підкріпити сили дитини – це занурити її у природу", – говорить Монтессорі, і це виховне значення природи близьке Фребелю [6, с. 220]. Вчені вважають, що дитина належить природі і повинна черпати у ній сили, необхідні для розвитку її тіла і духу. У виховній роботі з маленькою дитиною значну частину уваги слід приділити природі не тільки в інтересах фізичного, а й психічного розвитку. Тому німецькі вчені наголошують розумно спостерігати за природою, що сприяє як естетичному, так і моральному вихованню дитини-дошкільника.

Залежно від того, як і де діти ростуть, в якому середовищі, для них повинні створюватися всі умови, щоби вони могли відчувати природу усіма органами чуття, тоді діти легко навчаться поводитися з такими природними явищами як вогонь, вода, повітря, земля. Важливо, щоб діти знайомилися з природою у цілісності. Враження, які отримує дитина від зустрічі з природними явищами, є різноманітними і багатогранними. Вони добре впливають на їх почуття, а також і на їх емоції. Діти дуже люблять тварин, хоч інколи і бояться їх. Діти милуються рослинами і доглядають за ними. Отже, природа може бути і соціальним навчальним елементом, завдяки якому дитина вчиться брати на себе відповідальність [12].

Прикладом виховання засобом природи є німецькі дошкільні заклади. У класичному вальдорфському дитячому садку діти перебувають близько чотирьох годин щоденно за будь-якої погоди на природі. Тільки в час бурі чи за інших екстремальних погодних явищ вони шукають інші місця для перебування. Це може бути автомобіль, маленька хатинка чи кімнатка в якомусь приміщенні. Природний простір є відкритим простором для дітей вальдорфського дитячого садка. Звичайно існують відповідні межі та правила: діти вчаться уважно поводитися один з одним, звичним для них є

спостереження за великими і маленькими тваринами, збирання гілок і моху, каменів. Діти постійно знаходяться в русі, вони майструють, спостерігають, вивчають, досліджують, порівнюють, переживають елементи природи та сприймають природні явища.

Щоденне перебування за будь-якої пори року на природі, доводить практика німецького дитячого садка, дає можливість дітям розвиватися та навчатися індивідуально й комплексно. Використання у навчально-виховному процесі методів вальдорфської педагогіки сприяє розвитку емоційних, когнітивних і психомоторних навичок дитини. Особливу цінність має індивідуальний розвиток самостійності й активності, обдарування і нахилів дитини. З ним нерозривно пов'язаний розвиток мовних навичок, соціальної поведінки і розуміння правил співжиття. Культурне та естетичне виховання інтегровані природно. Життя і навчання в живому зв'язку із природою сприяє істотно дбайливому ставленню до природи і розумінню екологічних процесів [13, с. 160].

З прекрасним у суспільних явищах і природі діти у дошкільних закладах Німеччини ознайомлюються на заняттях, у грі, праці, повсякденному житті: "Якби тільки обмежитися заняттями, то це збіднило б виховання естетичного ставлення до природи і суспільного життя, тим більше, що дитина сама посилено вносить у свою діяльність елементи прекрасного, тобто естетичне ставлення формується в різних її видах діяльності" [11, с. 274-277]. Рената Ціммер (Renate Zimmer) пише: "Ідеальним ігровим місцем для дітей є звичайна природа: ліс, ... Тут скріплюються в дітей їх фізичні сили та всі інші органи чуття" [14, с. 100].

Такий підхід реалізується в німецькому дитсадку передовсім за допомогою особливої методики організації дитячої діяльності. Величезне значення при цьому надається вільній грі. Гра – головний розвивальний засіб виховання правильної соціальної поведінки. Кожна дитина любить і вмє гратися, навіть більше, гра – це природний шлях, крокуючи яким діти опановують вміння та навички. При цьому у найприродніший спосіб відбувається процес пізнання. Саме природне середовище розвиває чуттєве сприйняття, оскільки дитяча фантазія є цілком залежна від оточення. Гра має вирішальне значення для розвитку особистості дитини. Вона є діючим порозумінням дитини з навколишнім середовищем, з природою. Гра є діяльністю, через яку дитина вчиться крок за кроком розуміти світ. Це проявляється особливо у вільній грі на вулиці, завдяки якій дитина тренує свої бажання. Вона може підсилювати свої бажання чи по-іншому виражати, розкривати ініціативу, креативність, фантазію, і разом з тим розвивається як особистість. У такий спосіб відбувається розвиток дитини і її ставлення до навколишнього середовища [3].

Німецькі психологи вважають, що зустріч з природою у різних її формах

прояву, а також екскурсії в околиці дитячого садка розширюють та збагачують досвід дитини. При цьому діти беруть участь в реальному житті, отримують можливість здобуття знань та життєво практичну компетентність. Завдяки виховним цілям діти повинні дізнаватися про такі природні явища, як сад, тварини, пори року...; знайомитися з близьким оточенням дитячого садка – магазини, школа, церква...; досліджувати дальше оточення – музеї, Ботанічний сад...; відчувати природу всіма органами чуття. Цих цілей можна досягнути, спостерігаючи за деревами, рослинами, тваринами та порою року у дитячому садку; працюючи на овочевій грядці; збираючи природний матеріал; знайомлячись з такими природними феноменами, як вода, земля, вогонь та повітря; спостерігаючи за погодою; здійснюючи численні екскурсії пішки чи автобусом. Здатність дітей розпізнавати красу природи, сприймати форми, розрізняти кольори, надавати форми предметам є основою для їхньої творчої роботи. Складання віршів та співання пісень належать також до занять щоденного перебування в дитячому садку [15].

Завдяки педагогічному керівництву діти спостерігають за народженням і розквітом природи (спостереження за забарвленням листя в різні пори року, лісом у різні години доби, цвітінням садів тощо); шукають куточки краси і хвилини краси, які залишають в їхніх серцях незабутні враження; розвивають свою емоційну пам'ять, сприймання прекрасного; бачать естетичну красу природи та переживають красу. Це формує високий рівень культури відчуттів і сприймань. Діти, які постійно спілкуються з природою, відчувають себе невід'ємною часткою природної краси, що стала виміром їхнього духовного життя і спонукає до глибинного проникнення та переживання через знайомство з творами різних жанрів мистецтва.

Висновок. Виховання почуттів у дитини сприяє, перш за все, формуванню гармонійно розвиненої особистості, і відшукати цю гармонію можна тільки співвідношенням інтелектуального, естетичного та емоційного розвитку. Дослідження сучасних педагогів і психологів свідчать, що діти дошкільного віку мають досить високий рівень естетичних почуттів. Характерною рисою цього віку є емоційна вразливість, відгук на прекрасне та незвичне. Повноцінні естетичні почуття не виникають одразу. Емоційний відгук – перша сходинка в складному процесі їх становлення. Чим більше буде у дітей зустрічей з прекрасним, тим скоріше сформується гама індивідуальних естетичних переживань, що згодом виявиться в здатності співпереживати. Ранні емоційні переживання, пов'язані з естетичними сприйманнями, як правило, є підвалиною подальшого розвитку дитини. Вони, зазвичай, запам'ятовуються на все життя.

Німецькі педагоги називають природу невидимою цариною Божою і зазначають, що єднання з нею дає людям той світ, який вони невтомно шукають з першого моменту пробудження свого самопочуття. Виховання

дітей у дошкільних закладах неможливе без найтіснішого зв'язку з природою, тому ще від раннього віку слід наближати дітей до природи. Ніщо так не зближує вихователів і дітей з чистим почуттям природи, як їх спільна діяльність з природою. Саме природа є сферою, яка здатна сформувати елементарний природодоцільний світогляд дитини-дошкільника, сприяє усвідомленню дитини себе як частки природи, формує відчуття відповідальності за свої дії у довкіллі.

Використана література:

1. *Белинский В.* Избранные педагогические сочинения / В. Белинский ; Изд-во АПН РСФСР, 1948. – 280 с. – С. 25.
2. *Ветлугіна Н.* Система естетичного виховання в дитячому садку / за заг. ред. професора Н. О. Ветлугіної. – К. : Вид-во "Радянська школа", 1977. – 256 с.
3. *Іонова О. М.* Організація навчально-виховного процесу за вальдорфською методикою / О. М. Іонова // Джерело педагогічної майстерності. – 1996. – № 15. – С. 6-11.
4. *Канарский А.* Диалектика эстетического процесса / А. Канарский // Диалектика эстетического как теория чувственного познания. – К. : Вища шк., 1979. – 215 с. – С. 132.
5. *Крупская Н.* О дошкольном воспитании: сборник статей и речей / Н. Крупская. – М., 1959. – С. 83.
6. *Монтессори М.* Метод научной педагогики, применяемый к детскому воспитанию в Домах ребенка : [пер. со 2-го итальянского испр. и дополн. издания, 4-е изд.] / М. Монтессори. – М., 1920. – С. 220.
7. *Рудковська І.* Виховна значимість природи в історії педагогічної думки Німеччини / І. Рудковська // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць / гол. редактор Г. П. Шевченко – Вип. 1 (7). – Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту, 2005. – С. 163-174.
8. *Сухомлинський В.* Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості / В. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5-ти т. – Т. 1 – К., 1997. – С. 378.
9. *Тарапака Н.* Проблеми естетичного розвитку особистості дітей дошкільного віку у творчій спадщині В. О. Сухомлинського : навчально-методичний посібник / Н. Тарапака. – Кіровоград : "ПОЛІМЕД-Сервіс", 2003. – 100 с.
10. *Dornes M.* Die frühe Kindheit. Entwicklungspsychologie der ersten Lebensjahre / M. Dornes. – Frankfurt a. – M. : Suhrkamp, 1997. – S. 213.
11. *Kämpf-Jansen H.* Ästhetische Forschung. Wege durch Alltag Kunst und Wissenschaft – Zu einem innovativen Konzept ästhetischer Bildung / Helga Kämpf-Jansen, Salon Verlag. – Köln, 2000. – S. 274-277.
12. *Merkel J.* Bildungsbereiche und Kompetenzen: Welche Themen sollen in der Bildungsarbeit berücksichtigt, welche Fähigkeiten angeregt werden? [Електронний ресурс] / J. Merkel. – Режим доступу : <http://www.kindergartenpaedagogik.de/1629.html>
13. *Wiebke Warmbold:* Kulturpädagogik im Waldkindergarten. Eine Untersuchung zur elementaren kulturellen Bildung und ästhetischen Praxis / W. Wiebke Diplomarbeit, 2002. – 166 s. – Режим доступу : <http://www.grin.com/de/e-book/154757/kulturpaedagogik-im-waldkindergarte>
14. *Zimmer Renate.* Handbuch der Sinneswahrnehmung. Grundlagen einer ganzheitlichen Erziehung. 5. Aufl / Renate Zimmer. – Freiburg : Herder, 1997. – 356 s.
15. Режим доступу: <http://www.waldkindergarten.de>

***ВОРОБЕЛЬ М. М.* Природа как средство эмоционально-эстетического развития дошкольников (на примере немецкого опыта).**

В статье исследовано эмоционально-эстетическое развитие дошкольников в системе дошкольного воспитания Германии, обосновано значение и роль природы и природных явлений в эмоционально-эстетическом развитии ребенка-дошкольника. Определено природу эффективным средством формирования гармоничной личности.

Ключевые слова: дошкольное воспитание, Германия, средства, природа, эмоционально-эстетическое развитие, ребенок-дошкольник.

VOROBEL M. M. Nature as a mean of the preschool children' emotional aesthetic development (according to the German experience).

The article investigates the emotional aesthetic development of preschool children in the system of German preschool education. The meaning and the role of nature and the natural phenomena in the emotional aesthetic development of a preschool child were substantiated. The nature was stated as an effective mean of the formation of harmonious personality.

Keywords: preschool education, Germany, means, nature, emotional aesthetic development, a preschool child.

Гадалова І. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПЕРЕДУМОВИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В ПРОЦЕСІ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Одним із суттєвих чинників створення передумов самореалізації особистості є художня, зокрема художньо-творча, діяльність. Завдяки своїм специфічним особливостям мистецтво відіграє вийняткову роль у розвитку соціально значимих якостей особистості. Всі види музичної творчості досягнуть мети і стануть органічною частиною виховання лише за такої організації навчального процесу, яка і в усіх інших ланках спрямована на розкриття творчого потенціалу учнів.

Ключові слова: художньо-творча діяльність, мистецтво, музика.

Створення передумов самореалізації особистості є однією з центральних проблем сучасної школи. Вирішення глобальних соціальних завдань виявляється все більше пов'язаним з розвитком своєрідності, індивідуальної неповторності, творчої активності, реалізацією творчого потенціалу. Своєрідність особистості слід розглядати як суспільну цінність, як одну з важливих соціально-психологічних характеристик особистості, яка багато у чому визначає її суспільне визнання, а розвиток творчих задатків і здібностей кожного члена суспільства – як один з суспільно значимих процесів, які роблять можливим становлення повноцінної особистості.

Оскільки основною рисою самореалізації особистості є її активно-творчий характер, то творчу активність можна розглядати як міру гармонічного розвитку особистості, яка створює усі передумови для її розвитку і дає можливості її реалізації. Будучи особистісною якістю людини та виявляючись у сфері соціальних відносин, її творча активність стає явищем соціальним.

Самореалізація особистості (маючи на увазі термін у його широкому значенні) – самоздійснення, саморозкриття творчих сил, здібностей людини,